

Modern Olimpiyat Oyunlarında Türk Futbolu (1923-2023)

Edip Öncü*

Giriş

Modern bir oyun olan futbol bugün özellikle kulüpler bazında bir “oyun” ve “spor” olmanın çok ötesine geçmiştir. 20. yüzyılda bir “spor” olarak kuruluş aşamasını tamamlayan futbol 21. yüzyılda ulusal ve uluslararası ekonomi politığın en önemli figürlerinden biri haline gelmiştir. Öyle ki futbolun nihai otoritesi olan Uluslararası Futbol Federasyonu (FIFA) gerek üye sayısı gerekse etki alanı, etki derecesi ve yaptırım gücü açısından Birleşmiş Milletler’den daha önemli bir organ olarak görülmektedir. Artık yapılanma ve yönetim açısından modern ulus-devlet oluşumlarını bile gölgede bırakmış olan profesyonel futbol kulüplerinin birçoğunun tarihi birçok modern devletten eskiye dayanmakta, dev kulüplerin bütçeleri ve taraftar sayıları küçük devletlerin nüfus ve ekonomik büyüklüklerini kat be kat aşmaktadır. Bu kadar önemli bir olgu haline gelen futbolun uluslararası önem kazanmasında ve hatta devletlerin iç politikasında bile önemli hale gelmesinde 20. yüzyılın başlarında FIFA kadar olmasa bile IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) ve modern olimpiyat oyunlarının da payı vardır. Öyle ki futbolda ilk dünya kupasının düzenlendiği 1930 yılına dek olimpiyat oyunları’ndaki futbol turnuvaları dünyadaki en iyi millî futbol takımını belirlemek için yapılan müsabakalar yerine geçmekteydi.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ve Türkiye Futbol Federasyonu’nun kuruluşu tarihsel olarak futbolda dünya kupasının teşkil edilmesi ve uluslararası futbolun kurumsallaşması sürecine denk gelmektedir. Yeni Türkiye’nin olimpiyat oyunları’nda ilk temsili (1924) millî futbol federasyonu gibi birçok spor federasyonunun kurulmasına vesile olmuş ve cumhuriyet ilan edilmeden aylar önce kurulan Türkiye Futbol Federasyonu sayesinde Türk millî takımı

* Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tarih Bölümü, Trabzon/TÜRKİYE
ediponcu@ktu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-2958-2310>
DOI: 10.37879/978-975-17-6294-8.2025.1067

yurt dışında boy göstermeye başlamıştır. Bu yüzden olimpiyat oyunlarının ve Türk futbolunun olimpiyatlarda temsilinin Türk futbol tarihi açısından önemi büyüktür. Nitekim, 1924'ten 1960'a kadar düzenlenen bütün olimpiyat oyunlarına (1956) hariç futbol takımı gönderme başarısını gösteren Türkiye'nin uluslararası futbolda ve dolayısıyla UEFA (Avrupa Futbol Birliği)'da kalıcı bir yer edinmesinde bu erken olimpiik tecrübesinin büyük payı vardır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra UEFA'nın kurulması ve Türkiye'nin yeni oluşan Soğuk savaş denkleminde tercihini Batı Bloğu yönünde kullanması Türk futbolunun uluslararası arenadaki pozisyonuna da yön vermiştir. Bir yandan Türkiye içeride futbolda profesyonelleşmeyi yasal hale getirip kurumsallaştırırken bir yandan da UEFA'ya üye olma sürecine girmektedir. Türkiye 1954'te kurulan UEFA'ya 1962'de kabul edildi ve bundan böyle Dünya Kupası ve olimpiyat oyunları elemelerinde Avrupa gruplarında mücadele etmeye başladı¹. Asya ve Afrika'da fazla bağımsız devletin bulunmadığı 1960'lara kadar Türkiye fazla zorlanmadan olimpiyat oyunlarına katılabilmektedir. Keza, Türkiye Dünya Kupası'na da 1950 yılında katılmaya hak kazanmış; 1954'te ilk Dünya Kupası tecrübesini yaşamış ve 1958'de de elemelerde İsrail ile eşleştiği için Dünya Kupası fırsatını tepmişti. Ancak, Türk futbolunun olimpiyat oyunlarındaki son boy gösterişi olan 1960'dan sonra Türkiye Avrupa elemelerini geçerek bir daha oyunlara katılamadı. Doğu Bloğu üyesi ülkeleri “devlet amatörü” futbolcularıyla Avrupa elemelerine ve olimpiyat finallerine ambargo koyarken Türkiye bir türlü final turnuvasına gitme şansı bulamadı. Bir yandan IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) olimpiyatlardaki amatörlük ısrarından taviz vermediği bir yandan da özellikle 1960'lardaki dekolonizasyon sürecinde Avrupa dışındaki kıtalarda ülke sayısı artması dolayısıyla futbolda Avrupa'nın Olimpiyat kotasının azaldığı iklimde Türkiye'nin finallere gitme şansı büyük ölçüde azaldı. Zaten, “profesyonel” A Milli Takım bile Soğuk Savaş döneminde 1954'ten sonra bir kez bile Avrupa Futbol Şampiyonası ve Dünya Kupası'na katılma hakkı kazanamamıştır.

Bu çalışmada öncelikle Türk futbolunun erken dönem (1924-1960) Olimpiik tecrübesi incelenmiştir. 1960 sonrası için amatör, olimpiik ve ümit (U-21) millî futbol takımlarının eleme performansları nicel olgularla ortaya konmuş; derin analizlere girişilmeden bütüncül bir tarihi panorama sunulmaya çalışılmıştır. Tarihsel ve kronolojik bir anlatının sunulduğu bu bütüncül yaklaşım çerçevesinde tematik bağlantının sağlanabilmesi amacıyla

1 Mithat Perin vd., *Tercüman Spor Ansiklopedisi*, C I, *Futbol*, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1981, s. 12.

Profesyonel” A Milli Takım’ın ve amatör ve olimpiik milli takımların diğer uluslararası futbol müsabakalarında ve elemelerindeki performanslarının taramaları da yapılmıştır. Ayrıca 1996 Olimpiyat Oyunları’ndan itibaren olimpiyatlara dahil edilen Kadınlar Futbol Turnuvası’na yönelik taramalar da çalışmanın son bölümünde yer almaktadır. Araştırmalarda birincil kaynaklar olarak FIFA, UEFA, IOC ve RSSSF gibi uluslararası çevrimiçi kaynaklar TFF ve TMOK gibi yerli kaynaklarla karşılaştırılarak sağlam ve güvenilir bir envanter oluşturulmaya çalışılmıştır. Kaynakların yetersiz veya tutarsız kaldığı durumlarda Cumhuriyet gazetesi arşivi ve futbolla ilgili diğer ikincil kaynaklara başvurulmuştur. Araştırmanın nicel bulguları sonuç bölümünde nitel açıdan değerlendirilmiş ve güncel ve geleceğe yönelik değerlendirmelerle Türk futbolunun olimpiik tarihçesine dayanarak olimpiik takım sporlarındaki mevcut durum ve potansiyele dair saptamalarda bulunulmuştur. olimpiyat oyunlarında yüz yıl önce yer almış Türk futbolunun Cumhuriyet’in ikinci asrında olimpiyatlarda hak ettiği yeri bulabilmesi açısından tarihsel bir perspektif sunan bu çalışma aynı zamanda Türkiye’nin takım sporlarında da olimpiik madalya stratejilerini belirlemekte faydalı olabilecek bir tarihi envanter sunmaktadır.

1924 Paris Olimpiyat Oyunları

Yeni Türkiye’nin (henüz Cumhuriyet ilan edilmeden) modern olimpiyat oyunlarında temsili söz konusu olduğunda uluslararası spor federasyonlarınca tanınan Türk spor federasyonlarının kurulması ihtiyacı hâsıl olmuştur. Bu sebeple Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakları (TİCİ) bünyesinde ilk federasyonlar üçlü bir yapılanmayla futbol, güreş ve atletik sporlar (Atletizm, bisiklet, eskrim, tenis, yüzme atıcılık ve binicilik) federasyonları 24 Ağustos 1922 tarihinde kuruldular. Bu federasyonlardan Türkiye Futbol Federasyonu (Futbol Heyet-i Müttehidesi) Uluslararası Futbol Federasyonu (FIFA)’dan 15 Ocak 1923’te geçici kabul ve 21 Mayıs 1923’te kesin kabul aldı².

1924 Paris Olimpiyat Oyunları için aralarında futbol antrenörü İskoç Billy Hunter’ın³ da bulunduğu üç yabancı antrenör getirildi. Yeni kurulan Türkiye

2 “TFF Tarihçesi: Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluyor”, Türkiye Futbol Federasyonu Resmî Web Sitesi (TFF), <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=294>, son erişim tarihi: 14.01.2024; Kurthan Fişek, *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1985, s. 107.

3 “Billy Hunter”, Olympedia, <https://www.olympedia.org/athletes/5000101>, son erişim tarihi: 14.01.2024. William Brown Hunter (1885-1937) Türkiye’ye Galatasaray Futbol Kulübü’nü çalıştırmak için 1924 yılında geldi. Kendisine 1924 Olimpiyatları’nda Türk futbol takımını çalıştırma görevi verildi. 1924-1926 yılları arasında çalıştırdığı Türkiye

Milli Olimpiyat Cemiyeti'nin hükümete sunduğu rapor üzerine yabancı antrenörlere 6000 liralık bir ödenek çıkarıldı. Böylece yeni Türk Cumhuriyeti Paris'e 19 futbolcu, 11 atlet, 5 güreşçi, 3 bisikletçi, 2 halterci ve 1 eskrimciden oluşan kalabalık bir katile gönderdi⁴.

Paris'e gidecek Türk Olimpik sporculardan oluşan ilk katile 8 Nisan 1924'te yola çıkan Olimpik Millî Futbol takımımızdı. Katilede 18 futbolcu bulunmaktaydı. Türkiye Millî Futbol Takımı'nın başında antrenör olarak Billy Hunter bulunmaktaydı. Katilede futbolcular ve antrenörün yanı sıra Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Yusuf Ziya (Öniş) Bey, TİCİ temsilcisi Burhaneddin (Felek) Bey ve muhasebeci Nuri Bey vardı. Kamaralara yer yatakları eklenmiş yöneticiler futbolcular rahat etsin diye yer yataklarında yatmışlardı. Takımda Galatasaray ve Fenerbahçeli futbolcular ağırlıktaydı. Altınordulu kaleci Nedim Kaleci dışında Türkiye Millî Takımı'nın ilk onbirinin tamamı bu iki takımdan oluşmaktaydı⁵. Takımın en güçlü ayaklarından biri de Almanya'da *Phönix Karlsruhe* takımında oynayan Bekir Refet'ti ve turnuvada Türk basınının en çok takip ettiği futbolculardan biriydi⁶.

1924 Paris Olimpiyat Oyunları'ndaki futbol turnuvasına 22 ülke katıldı. Uruguay, ABD ve Mısır ile Türkiye turnuvaya Avrupa dışından katılan dört takımdan biriydi. Kampta Türk takımının komşusu Uruguay takımıydı. Türk futbolcular kamptaki ilk sabahlarında uyandıklarında karşılarında yeni göndere çekilmiş mavi-beyaz Uruguay bayrağını gördüklerinde Yunan bayrağı sanmış

Milli Futbol Takımı'nın başında 14 maça çıktı. 1928'de Galatasaray'dan ayrıldıktan sonra ABD'ye gitti. Ancak 1929 Buhranı'ndan sonra futbol dünyasında iş bulamadı ve öldüğü tarihe kadar New York'ta bir benzin istasyonunda çalıştı.

- 4 Altuğ İstanbulluoğlu (der.), *Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı (TMOK 100 Yıl: 1908-2008)*, TMOK Yayınları, İstanbul 2008, s. 21-24, 101-102; Nuray Özdemir, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Katıldığı İlk Uluslararası Organizasyon: 1924 Paris Olimpiyatları", *Atatürk Yolu Dergisi*, C 13/ S. 51, Ocak 2013, s. 731-732.
- 5 Türkiye Millî Futbol Takımı Nedim Kaleci, Kadri Gökbulga, Ali Gençay, Cafer Çağatay, İsmet Uluğ, Nihat Bekdik, Mehmet Leblebi, Alaeddin Baydar, Zeki Rıza Sporel, Bekir Refet, Bedri Gürsoy, ve yedekler Hamit Akbay, Hamit Arslan Okçu, İbrahim Kelle, Kemal Rıfat Kalpakçıoğlu, Sabih Arca, Kamil Rona ve Kemal Ruhi'den oluşmaktaydı. İstanbulluoğlu, *age.*, s. 102, 181.
- 6 Bekir Refet "Bombacı Bekir" lakabıyla anılırdı. Bombacı Bekir 1928 Olimpiyatları sırasında Olimpiyat köyünde zamanın efsane kalecisi İspanyol kaleci Zamora'yı da şutlarıyla hayretler içerisinde bırakmıştı. Cem Atabeyoğlu, *Olimpiyatlarda Türk Sporcuları (Anılar-Olaylar-Rakamlar)*, TMOK Yayınları, İstanbul 2004, s. 36-38; Ergun Hiçyılmaz, *Sporda Ünlüler Ansiklopedisi*, Ekol Basın Yayın Tanıtım, İstanbul 1986, s. 62; Özdemir, *agm.*, s. 733-734.

ve moralleri bozulmuştu. Ancak gerçek ortaya çıkınca turnuvanın şampiyonu olacak Uruguaylı futbolcular ile Türk futbolcular dostluk geliştirmişlerdi⁷.

Turnuva ön eleme turuyla başladı. Bu turda Türkiye'nin rakibi Avrupa'nın güçlü takımlarından Çekoslovakya idi. 25 Mayıs 1924'te Bergeyre Stadı'nda yapılan müsabakada Türkiye Çekoslovakya'ya 5-2 yenildi. Bu maç aynı zamanda Türk futbol takımının yurt dışında oynadığı ilk maç olarak tarihe geçti. Milli takımımızın iki golünü de Bekir Refet kaydetti⁸. Türkiye elenirken finalde İsviçre'yi yenen Uruguay turnuvanın şampiyonu oldu. Uruguay'ın bu başarısı bu küçük Latin Amerika ülkesine 1920'ler boyunca futbolda söz sahibi olma yolunda büyük bir kendine güven aşılayacaktı⁹.

TÜRKİYE-ÇEKOSLOVAKYA ÖN ELEME TURU KARŞILAŞMASI

	TÜRKİYE (2)		ÇEKOSLOVAKYA (5)
1	Nedim Kaleci (K)- Altınordu (24 Y)	1	Josef Sloup
2	Cafer Çağatay (D)- Fenerbahçe (26 Y)	2	Antonin Hojer
3	Ali Gençay (D)- Galatasaray (19 Y)	3	Frantisek Hojer
4	Kadri Gökbulga (OS)- Fenerbahçe (20 Y)	4	Otto Krombholz
5	İsmet Uluğ (OS)- Fenerbahçe (23 Y)	5	Josef Pleticka
6	Nihat Bekdik (OS)- Galatasaray (23 Y)	6	Pavel Mahrer
7	Mehmet Leblebi (F)- Galatasaray (17 Y)	7	Josef Sedlacek (Goller: Dk. 28-37)
8	Alaattin Baydar (F)- Fenerbahçe (23 Y)	8	Rudolf Sloup (Gol: Dk. 21)
9	Zeki Rıza Sporel (F)- Fenerbahçe (26 Y)	9	Jan Novak (Gol: Dk. 64)
10	Bekir Refet (F) (Goller: Dk. 63, 82) (24 Y)	10	Josef Capek
11	Bedri Gürsoy (F)- Fenerbahçe (20 Y)	11	Josef Jelinek
	Teknik Direktör: Billy Hunter (İskoçya)		

Kaynak: Official Report 1924, s. 325; FIFA.

Olimpiyat oyunlarından hemen sonra Baltık turuna çıkan ay-yıldızlı milliler on iki günde dört müsabaka (Finlandiya, Letonya, Estonya ve Polonya) oynadı ve Polonya maçı dışında bütün maçlarını kazanarak yeni kurulmuş

7 Uruguaylılar özellikle kafa vuruşlarıyla ün salmış Beykozsporlu İbrahim'e hayranlıklarını gizleyememişlerdi. Maharetli futbolcu bu yüzden soyadı kanunu çıktıktan sonra "Kelle" soyadını almıştır. Beykozspor'la özdeşleşen İbrahim Kelle (1897-1971) 45 yaşına kadar bu kulüpte futbol oynamıştır. Atabeyoğlu, *age.*, s. 19-22; Hiçyılmaz, *age.*, s. 188.

8 *Comite Olympique Français Les Jeux de la VIII Olympiade: Paris 1924 Rapport Officiel (Official Report 1924)*, Libraire de France, Paris 1924, s. 326-328; "1924 Olympic Tournament, Turkey-Czechoslovakia 2-5", FIFA Resmi Web Sitesi (FIFA), <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/paris1924/match-center/32292>, son erişim tarihi: 14.01.2024.

9 David Miller, *The Official History of the Olympic Games and the IOC (Athens to London 1894-2012)*, Mainstream Publishing, Edinburgh 2012, s. 87.

bir milli takım için umut verdi. Ancak milli takım bundan sonra 1928 Olimpiyatları'na kadar tamamen Doğu Avrupa millî takımlarıyla oynadığı 11 özel maçta sadece üç galibiyet ve bir beraberlik alabildi¹⁰.

1928 Amsterdam Olimpiyat Oyunları

1930'da ilk FIFA Dünya Kupası düzenlenene kadar 1920, 1924 ve 1928 Olimpiyat Oyunları'ndaki futbol turnuvaları Dünya Futbol Şampiyonası yerine geçmiştir. Bu kupalara sırasıyla 14, 22 ve 17 ülke katılmıştır. Ancak olimpiyat oyunlarında titizlikle üstünde durulan amatörlük hususunun dünya futbolundaki profesyonelleşmeyle örtüşmemesi yüzünden 1930'dan itibaren Dünya Futbol Şampiyonası müstakil olarak tertip edilecek ve olimpiyatlardaki futbol turnuvası sadece amatör futbolculardan terkip edilen milli takımlar arasında yapılacaktır. Nitekim 1928 Amsterdam Olimpiyatları Resmî Rapor Kitabı'nın futbol ile ilgili olan kısmının başında "Association Football" kuralları yer almakta ve burada amatörlük-profesyonellik arasındaki ihtilaf "broken time" ara çözümü ile olimpik futbol görünürde amatör ama profesyonel futbolcuların katılımına açık kapı bırakmaktaydı¹¹. Bu durum Türk Millî Futbol Takımı için bir sorun teşkil etmemekteydi. Türkiye'de futbol henüz profesyonelleşmemişti. Türkiye Futbol Federasyonu'nun temsilcileri olarak R. A. Muvaffak, M. A. Şerefeddin ve A. Şeref'in adı geçmekteydi¹². Ağırlıklı olarak Galatasaray ve Fenerbahçe futbol kulüplerinden teşekkül edilen Türkiye Olimpik Millî Futbol Takımı'nın teknik direktörü ise Macar antrenör Bela Toth'tu¹³. 28 Mayıs 1928'de Amsterdam Olimpiyat Stadı'nda oynanan ve 2744 kişinin izlediği maçta Türkiye ilk yarıda 2-0 geriye düştü. İkinci yarıda dağılan milliler maçı 7-1 kaybetti ve elendi¹⁴. Türkiye'yi yenen Mısır, yarı finalde Arjantin'e 6-0 ve üçüncülük maçında İtalya'ya 11-3 yenilerek turnuva dördüncüsü oldu. Şampiyonluğu tekrar müsabakası sonrasında Arjantin'i 2-1 yenen Uruguay kazandı¹⁵.

10 "Polonya-Türkiye 2-0 Özel Maç", TFF, <https://www.tff.org/Default.aspx?pageID=440&macID=2829>; <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=425>, son erişim tarihi: 15.02.2024; Atabeyoğlu, *age.*, s. 26-27.

11 *The Ninth Olympiad being the Official Report of Olympic Games of 1928 Celebrated at Amsterdam* (Official Report 1928), J. H. De Bussy Ltd., Amsterdam 1928, s. 342-345.

12 *Official Report 1928*, s. 348-351.

13 1927-1932 yılları arasında Türkiye Millî Futbol Takımı'nı çalıştıran Toth, 8 maçta 2 galibiyet 1 beraberlik ve 5 mağlubiyet aldı. Mehmet Yüce, "Millî Takımın Hocaları", *Tam Saba*, S.133, Aralık 2015, s. 103-112; "Macar Hocalarımız", TFF, <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=202&ftxtID=17590>, son erişim tarihi: 15.02.2024.

14 *Official Report 1928*, s. 360.

15 *Miller, age.*, s. 96.

TÜRKİYE- MISIR 1. TUR KARŞILAŞMASI

	TÜRKİYE (1)		MISIR (7)
1	Ulvi Yenal (K)	1	Abdel Hamid Hamdi (K)
2	Kadri Göktulga (D)	2	Sayed Abaza (D)
3	Burhan Atak (D)	3	Ahmed Mohamed Salem (D)
4	Cevat Seyit (OS)	4	Gaber el Soury (OS)
5	Nihat Bekdik (OS)	5	Ali el Hassany (OS) (Gol: Dk. 20)
6	İsmet Uluğ (OS)	6	Ahmed Mahmoud Soliman (OS)
7	Mehmet Leblebi (F)	7	Ismael el Sayed Hooda (F) (Gol: Dk. 53)
8	Alaattin Baydar (F)	8	Ali Mohammed Riad (F) (Gol: Dk. 27)
9	Zeki Rıza Sporel (F) (Kaptan)	9	Mahmoud Ismael Hooda (F)
10	Bekir Refet (F) (Gol: Dk. 71)	10	Mahmoud Moukhtar (F) (Goller: Dk. 46, 50, 63)
11	Muslih Peykoğlu (F)	11	Gamil el Zobeir (F) (Gol: Dk. 86)
	T. Direktör: Bela Toth (Macaristan)		

Kaynak: FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/amsterdam1928/match-center/32318>.

Sekiz yıllık bir aradan sonra 1936 Berlin Olimpiyat Oyunları'nda futbol tekrardan olimpiyat programına dahil oldu. 18 ülkenin katılım için başvuruda bulunmasına rağmen daha sonradan Bulgaristan ve Portekiz çekildiğini açıkladı. Kalan 16 takım ise ön eleme turuna gerek kalmadan turnuva kurallarına göre iki gruba bölündü. B Grubu'nda yer alan Türkiye nispeten daha güçlü olan A Grubu'ndaki takımlardan Norveç ile eşleşti. 3 Ağustos 1936'da Berlin Mommsen Stadyumu'nda oynanan maçın hakemi İtalyan Giuseppe Scarpi'ydi. Scarpi'nin yardımcıları Alman Helmut Fink ve Mısırlı Fuad Hafız'dı. Maçı 8000 kişi izledi. Norveç ataklarına ancak yarım saat dayanabilen Türkiye Norveç'e 4-0 yenilerek elendi¹⁶. Saat 17.30'da başlayan ve yağmurlu bir havada oynanan maçı rapor eden Anadolu Ajansı muhabiri tam anlamıyla mahkûm oynamayan Türk takımının yenilgisini Norveç'in uyumlu kadrosuna ve hava şartlarının olumsuzluğuna bağlamıştır. Cumhuriyet gazetesi maç hakkında "Dünkü maçta muhacimlerimiz birçok fırsatlar kaçırdılar. Oyuncularımız birbirlerine alışmadıkları için takımımız bu fena vaziyete düştü." yorumunu yapmıştır. Maç hakkındaki Resmî Olimpiyat Raporu ve FIFA raporu uyumsuzluk göstermektedir. Olimpiyat Raporu'na göre goller 35, 55, 73 ve 79. dakikalarda kaydedilmiştir. Aynı raporda Yaşar Alparslan yerine Bayar soyadlı birinin oynadığı yazılmıştır¹⁷.

¹⁶ *The XIth Olympic Games: Berlin, 1936 Vol. 2 (Official Report 1936)*, Wilhelm Limpert, Berlin 1937, s. 1047-1051; "Futbolda 4-0 Yenildik.", *Cumhuriyet*, 04.08.1936, s. 1, 6.

¹⁷ *Official Report 1936*, s. 1051.

Aşağıdaki tablo iki takımın kadrolarını ve gollerin dakikalarını vermektedir.

TÜRKİYE-NORVEÇ 1. TUR KARŞILAŞMASI

	TÜRKİYE (0)		NORVEÇ (4)
1	Cihat Arman (K)	1	Henry Johansen
2	Yaşar Alparslan (D)	2	Fredrik Horn
3	Hüsnü Savman (D) (Kaptan)	3	Nils Eriksen
4	Mehmet Reşat Nayır (OS)	4	Frithjof Ulleberg
5	Lütfü Aksoy (OS)	5	Jorgen Juve
6	İbrahim Tusder (OS)	6	Rolf Holmberg
7	Niyazi Sel (F)	7	Sverre Hansen
8	Sait Altınordu (F)	8	Reidar Kvammen (Gol: Dk. 80)
9	Hakkı Yeten (F)	9	Alf Martinsen (Goller: Dk. 30, 70)
10	Rebii Erkal (F)	10	Magnar Isaksen
11	Fikret Arıcan (F)	11	Arne Brustad (Gol: Dk. 53)
	T. Direktör: James Donnelly (İrlanda)		

Kaynak: FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/berlin1936/match-center/32338>.

Turnuvayı finalde uzatmalarda Avusturya'yı 2-1 yenen İtalya kazanmıştır. Türkiye'yi eleyen Norveç ise Polonya'yı 3-2 yenerek turnuva üçüncüsü olmuştur¹⁸.

1948 Londra Olimpiyat Oyunları

1948 Londra Olimpiyat Oyunları'ndaki futbol turnuvasına beş konfederasyondan 18 takım katıldı. Türkiye Olimpik Millî takımının başında teknik direktör olarak Ulvi Yenal bulunmaktaydı. Henüz resmi olarak Türkiye'de futbol profesyonelleşmediği için Olimpik Millî Takım'daki futbolcular İstanbul takımlarının ünlü futbolcularının bir karması gibiydi. Kadroda Cihat Arman ve Lefter Küçükandonyadis gibi ünlü futbolcular bulunmaktaydı¹⁹. Ön elemeleri oynamayan Türkiye'nin karşısına 1. turda Çin Cumhuriyeti (Tayvan/Formoza) çıktı. Walthamstow'daki Green Pond Stadı'nda oynanan maçta fazla zorlanmayan Olimpik Millîler Gündüz Kılıç'ın iki, Lefter Küçükandonyadis ve Hüseyin Saygın'ın birer golleriyle maçı 4-0 kazanarak 2. Tura çıktı²⁰. 2. turda

18 *Official Report 1936*, s. 1054-1055. FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/berlin1936/match-center/32352>; <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/berlin1936/match-center/32351>, son erişim tarihi: 19.02.2024.

19 Haluk Hergün, *Lefter: Futbolun Ordinaryüsü*, NTV Yayınları, İstanbul: 2012, s. 65.

20 *The Official Report of the Organising Committee for the Games of the XIV Olympiad (1948) (Official Report 1948)*, M'Corquodale & Co. Ltd., London 1951, s. 347; 1948 Men's Olympic Football Tournament, "Turkey-Republic of China", FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/>

Yugoslavya ile eşleşen Türkiye Ilford'daki Cricketfield Stadi'nda Yugoslavya'ya 3-1 yenilerek elendi. Türkiye'nin bu maçta golünü Şükrü Gülesin kaydetti²¹. 5 Ağustos 1948 Finalde Yugoslavya'yı 3-1 yenen İsveç şampiyon oldu²².

TÜRKİYE-YUGOSLAVYA 2. TUR KARŞILAŞMASI

	TÜRKİYE (1)		YUGOSLAVYA (3)
1	Cihat Arman (K) (Kaptan)	1	Franjo Sostaric
2	Murat Alyüz (D)	2	Miroslav Brozovic
3	Vedii Tosuncuk (D)	3	Branko Stankovic
4	Naci Özkaya (OS)	4	Zlatko Cajkovski
5	Bülent Eken (OS) (KK: Dk. 80)	5	Miodrag Jovanovic
6	Hüseyin Saygun (OS)	6	Aleksandar Atanackovic
7	Fikret Kırca (F)	7	Kosta Tomasevic
8	Erol Keskin (F)	8	Rajko Mitic
9	Gündüz Kılıç (F)	9	Franjo Wölfl (Goller: Dk. 80)
10	Lefter Küçükandonyadis (F)	10	Stjepan Bobek (Gol: Dk. 60)
11	Şükrü Gülesin (F) (Gol: Dk. 53) (KK: Dk. 85)	11	Zeljko Cajkovski (Gol: Dk. 21)
	T. Direktör: Ulvi Yenal (Türkiye)		

Kaynak: Official Report 1948, s. 347; FIFA.

1952 Helsinki Olimpiyat Oyunları

1952 Olimpiyat Oyunları öncesinde Türk Millî Futbol Takımı Türkiye'de hala futbol profesyonelleşmediği için ülkenin en iyi futbolcularından oluşmaktaydı. 1949'da Yunanistan'da düzenlenen dört millî takım arasında düzenlenen Akdeniz Kupası'nda ay-yıldızlı milliler Mısır ve Yunanistan'ı yendikten sonra İtalyan Amatör Millî Takımı'na 3-2 yenilerek ikinci olmuştu²³. 1950 Dünya Kupası'na katılmaya hak kazanmış; ancak maddi imkânsızlıklar yüzünden Brezilya'daki finallerde yer alamamıştı. Ancak elemelerde sadece Suriye'yi yenerek kupaya katılacak olması millî takımın uluslararası arenadaki gerçek gücü hakkında pek de fikir vermiyordu²⁴. Mayıs 1950'de Demokrat Parti iktidara geldikten sonra

mensolympic/london1948/match-center/32359, son erişim tarihi: 19.02.2024.

21 *Official Report 1948*, s. 347; 1948 Men's Olympic Football Tournament, "Turkey-Yugoslavia", FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/london1948/match-center/32363>, son erişim tarihi: 19.02.2024.

22 *Official Report 1948*, s. 388.

23 "İtalya- Türkiye 3-2 (Akdeniz Oyunları Finalleri)", *TFF*, <https://www.tff.org/Default.aspx?pageID=440&macID=2858>, son erişim tarihi: 17.02.2024; "İtalyanlar'a Haksız Bir Golle 3-2 Yenildik", *Cumhuriyet*, 21.05.1949, s. 1-4.

24 Cem Atabeyoğlu, "Millî Takımımız Dün Suriyeliler'i 7-0 Yendi", *Cumhuriyet*, 21.11.1949, s. 1, 4; Halit Kıvanç, *Kupaların Kupası Dünya Kupası (1930'dan 2002'ye)*, İş Bankası

1951'de Türkiye'de futbolda profesyonellik kabul edildi. Ekim 1951'de ilki düzenlenen Akdeniz Oyunları'na ise Türkiye futbol takımı göndermedi. 1952 Helsinki Olimpiyat Oyunları'ndaki futbol turnuvası için beş konfederasyondan 27 futbol federasyonu başvuruda bulundu. Bu federasyonlardan Türkiye'nin de aralarında bulunduğu beşi (Finlandiya, İsveç, Almanya, Türkiye ve Hollanda Antilleri) doğrudan turnuvaya dâhil edildi. 16 Haziran 1952'de yapılan eşleşmeler sonucunda Saar ve Meksika federasyonlarının turnuvaya katılmamasına karar verildi. Türkiye, Hollanda Antilleri, Norveç, Avusturya, Finlandiya ve İsveç takımları ön eleme turunu oynamadan 1. Tura çıktı²⁵. Türkiye 1. Turda Lahden Stadı'nda karşılaştığı Hollanda Antilleri'ni Muzaffer Tokaç ve Tekin Bilge'nin gollarıyla 2-1 yendi²⁶. 2. Turda şanssız bir kura çeken Türkiye Macaristan ile eşleşti. Kotka Stadı'nda oynanan maçta Puskas, Czibor ve Kocsis'li Macaristan karşısında tamamen sahadan silinen Türkiye 7-1 kaybederek elendi. Türkiye'nin golünü bu maçta Ercüment Güder kaydetti²⁷. Turnuvanın finalinde Yugoslavya'yı 2-0 yenen Macaristan şampiyon oldu²⁸.

Türkiye-Macaristan 2. Tur Karşılaşması

	TÜRKİYE (1)		MACARİSTAN (7)
1	Erdoğan Akın (K)	1	Gyula Grosics
2	Necdet Şentürk (D)	2	Jeno Buzansky
3	Rıdvan Bolatlı (D)	3	Mihaly Lantos (Gol: Dk. 48)
4	Mustafa Ertan (OS)	4	Jozsef Bozsik
5	Basri Dirimlili (OS)	5	Gyula Lorant
6	Ercüment Güder (OS) (Gol: Dk. 57)	6	Jozsef Zakarias
7	Vasif Çetinel (F)	7	Lajos Csordas
8	Tekin Bilge (F)	8	Sandor Kocsis (Goller: Dk. 32, 72)
9	Kamil Altan (F)	9	Peter Palotas (Gol: Dk. 18)
10	Yalçın Çaka (F)	10	Ferenc Puskas (Goller: Dk. 54, 90)
11	Macit Gürdal (F)	11	Zoltan Czibor (Gol: Dk. 86)
	T. Direktör: Sandro Puppo (İtalya)		

Kaynak: Official Report 1952, s. 666.

Kültür Yayınları, İstanbul 2002, s. 51-54

25 *The Official Report of the Organising Committee for the Games of the XV Olympiad: Helsinki 1952 (Official Report 1952)*, Werner Söderström Osakeyhtio, Helsinki 1955, s. 656, 661.

26 1952 Men's Olympic Tournament, "Turkey-Netherlands Antilles", FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/helsinki1952/match-center/32385>, son erişim tarihi: 16.02.2024.

27 1952 Men's Olympic Tournament, "Hungary-Turkey", FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/helsinki1952/match-center/32391>, son erişim tarihi: 16.02.2024.

28 *Official Report 1952*, s. 666-668.

1956 Melbourne Olimpiyat Oyunları'ndaki futbol turnuvası için Türkiye Avustralya, Batı Almanya ve Polonya ile birlikte maç oynamadan katılma hakkı kazandı. 1 Eylül 1956 tarihinde Zürih'te çekilen kuralarda Türkiye Olimpik milli Futbol Takımı finallerde Çin Halk Cumhuriyeti ile eşleşti. Ancak Türkiye Melbourne Olimpiyatları'na maddi yetersizliklerden dolayı futbol takımı gönderemedi ve turnuvadan çekildiğini açıkladı. Türkiye ile birlikte dört ülke daha (Çin Halk Cumhuriyeti, Mısır, Güney Vietnam ve Macaristan) turnuvadan çekildi ve 11 takımla oynanan turnuvayı finalde Yugoslavya'yı 1-0 yenen Sovyetler Birliği kazandı²⁹.

Beyrut'ta düzenlenen 1959 Akdeniz Oyunları'nda İtalya, Türkiye ve Lübnan Amatör Millî takımlarının katıldığı turnuvada dört maçta 5 puan toplayan Türkiye 7 puanlı İtalya'nın ardında kalarak gümüş madalya kazandı³⁰.

1960 Roma Olimpiyat Oyunları

1960 Roma Olimpiyat Oyunları futbol turnuvası için Avrupa'dan 22 futbol federasyonu (İsrail dahil) yarıştı. Bu 22 Olimpik milli takım arasından 7 takım olimpiyatlara gitmeye hak kazandı. Türkiye ise elemelere Ortadoğu grubundan katıldı. Irak ve Lübnan ile bulunduğu grupta olimpik milliler dört maçını da kazanarak rahatlıkla olimpiyatlara gitme hakkını kazandı³¹. Avrupa'dan 7, Amerika'dan 3, Asya-Avustralya'dan 3 ve Afrika'dan 2 takımın katılacağı olimpiyat oyunlarında Türkiye Asya-Avustralya elemelerinin 5. Grubundan, ikinci eleme turuna katılmadan doğrudan olimpiyatlara gitti. Elemelere toplamda 52 futbol federasyonu katılmıştı ve sonuçta Türkiye olimpiyatlara gidecek 15 ülke arasına girmişti³².

1960 Roma Olimpiyatları Futbol Asya-Avustralya Elemeleri

5. Grup	0	G	B	M	A	Y	P	AV
TÜRKİYE	4	4	0	0	14	3	8	+11
IRAK	4	2	0	2	14	10	4	+4
LÜBNAN	4	0	0	4	0	15	0	-15

29 *The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XVI Olympiad: Melbourne 1956*, W. M. Houston, Government Printer, Melbourne 1958, s. 458, 470; *The Rec.Sport.Soccer Statistics Foundation Web Sitesi (RSSSF)*, <http://www.rsssf.com/tableso/ol1956q.html>, son erişim tarihi: 16.02.2024.

30 *RSSSF*, <https://www.rsssf.org/tablesm/medgames59.html>, son erişim tarihi: 16.02.2024.

31 "Amatör Milli Takım Irak'ı 7-1 Yendi", *Cumhuriyet*, 7.12.1959, s. 6.

32 *The Games of the XVII Olympiad: Rome 1960 (The Official Report of the Organizing Committee)*, Vol. 2 (*Official Report 1960*), Carlo Colombo Publisher, Rome 1963, s. 222-223.

Kaynak: Official Report 1960, s. 223

1960 Roma Olimpiyatları futbol turnuvası 26 Ağustos-10 Eylül 1960 tarihleri arasında düzenlendi. Olimpiyat Oyunları'nda bir Türk futbol hakemi ilk kez görev aldı. Türkiye'nin ilk FIFA kokartlı hakemi olan Sulhi Garan turnuvada yarı finaldeki Danimarka-Macaristan maçında yardımcı hakem olarak görev aldı³³. Türkiye Olimpik Millî Futbol Takımı'nın kadrosunda Ahmet Suat Özyazıcı ve Selim Soydan da vardı. Takımlar ilk turda dörder takımlı dört grupta çekişti. Yugoslavya, Bulgaristan ve Birleşik Arap Cumhuriyeti (Mısır)'nin de yer aldığı A Grubu'nda Türkiye ilk maçını 26 Ağustos Cuma günü Grosseto Belediye Stadi'nda Bulgaristan'la oynadı. Bu maç 3-0 kaybeden Türkiye, ikinci maçında 29 Ağustos Pazartesi günü Floransa Belediye Stadi'nda Yugoslavya ile karşılaştı. Bu maç da 4-0 yenik tamamlayan Olimpik Milliler son maçında Birleşik Arap Cumhuriyeti karşısına çıktı. 1 Eylül Perşembe günü Livorno'daki Ardenza Stadi'nda oynanan maçta 3-3'lük beraberlikle iki takım puanları paylaştı ve Türkiye grubu averajla üçüncü sırada tamamlamış oldu. Grup lideri Yugoslavya turnuvanın finalinde Danimarka'yı 3-1 yenerek turnuvanın şampiyonu oldu³⁴.

1960 Roma Olimpiyatları Futbol Turnuvası

A Grubu	O	G	B	M	A	Y	P	AV
YUGOSLAVYA	3	2	1	0	13	5	5	+8
BULGARİSTAN	3	2	1	0	8	3	5	+5
TÜRKİYE	3	0	1	0	3	10	1	-7
BİRLEŞİK ARAP CUM.	3	0	1	0	4	11	1	-7

Kaynak: Official Report 1960, s. 226-7. Orijinal raporda Türkiye'nin yediği gol sayısı yanlış olarak 9 olarak gösterilmektedir.

1960 Sonrasında Olimpiyat Elemelerinde Türkiye

1964 Tokyo Olimpiyat Oyunları için yapılan elemelerde Türk Olimpik Milli Futbol Takımı İtalya ve Polonya ile beraber 4. Eleme grubunda yer

33 Hukuk Fakültesi mezunu ve edebiyat öğretmeni olan Sulhi Garan, spor mecmuaları ve ansiklopedilerinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1934-1943 yılları arasında Beşiktaş ve Vefaspor kulüplerinde futbol oynadı. 1957'de FIFA kursuna katılarak uluslararası hakem kokartı aldı. Futbol kuralları hakkında birçok kitabı da bulunan Garan, uzun yıllar gazetecilik ve yayıncılığa da devam etti. 1962'de henüz 46 yaşındayken vefat etti. Hiçyılmaz, *age.*, s. 130; "Olimpiyatlarda 44 Yıl Sonra Türk Hakem", TRTSPOR, 5.8.2016, <https://www.trthaber.com/haber/spor/olimpiyatlarda-44-yil-sonra-turk-hakem-264653.html>, son erişim tarihi: 20.02.2024.

34 Official Report 1960, s. 226-227; s. 240-241.

aldı. İstanbul'da oynanan ilk maçta İtalya ile 2-2 berabere kalan Türkiye, İtalya'daki ikinci maçta 7-1 yenilince olimpiyat şansını dört yıl sonraya bırakmış oldu. Beş eleme grubunda yapılan maçlar sonucunda 21 Avrupa devletinden 5 takım olimpiyat oyunlarında mücadele etme hakkına sahip oldu. Afrika, Amerika ve Asya'dan üçer takımın katıldığı turnuvayı finalde Çekoslovakya'yı 2-1 yenen Macaristan kazandı. Bir önceki turnuvadan farklı olarak 1968 Mexico City Olimpiyatları için Avrupa kıtasına dört takım kotası tanınırken Kuzey Amerika'nın kotası iki takıma yükseltildi. 18 takımın katıldığı Avrupa elemelerinde Türkiye 2. grubun 2. turunda Bulgaristan'a 3-0 ve 3-2'lik skorlarla yenilerek elendi. 16 takımın katıldığı olimpiyatlar futbol turnuvasında Bulgaristan finalde Macaristan'la karşılaştı ve bir önceki oyunların şampiyonu Macaristan 4-1'lik skorla yenerek yine şampiyon oldu. Türkiye Amatör Millî Futbol Takımı 1971 İzmir Akdeniz Oyunları'nda da fazlaca ümit vermeyen bir şekilde üçüncü olabildi³⁵. A Millî Futbol Millî Takımı ise 1970 Dünya Kupası elemelerinde hiçbir varlık gösteremedi. Sovyetler Birliği ile Kuzey İrlanda ile çekiştiği grupta A Millîler bütün maçlarını kaybederek elendi. 1972 Avrupa Futbol Şampiyonası elemelerinde Federal Almanya, Polonya ve Arnavutluk ile yarıştığı grupta Türkiye A Millî Futbol Takımı Polonya ve Arnavutluk'u yenmesine rağmen grubunda üçüncü oldu ve beklentileri karşılayamadı. 1972 Münih Olimpiyat Oyunları için futbol kotaları aynı bırakıldı. Avrupa'dan yine dört takımın olimpiyatlara gideceği elemelerde Türkiye ön elemelerde İspanya ile eşleşti ve Ankara'da 1-0 ve Salamanca'da 3-0 yenilerek³⁶ elendi. Olimpiyatlarda şampiyon finalde Macaristan'ı 2-1 yenen Polonya oldu.

1974 Dünya Kupası elemelerinde İtalya, İsviçre ve Lüksemburg ile beraber yer aldığı gruptaki maçlarına şok Lüksemburg yenilgisi ile başlayan Türkiye, İtalya ve İsviçre karşısında başarılı sonuçlar almasına rağmen İtalya'nın ardında kalarak elendi. 1975 Cezayir Akdeniz Oyunları'nda ise Olimpik Millî Takım olan Türkiye B Millî Futbol Takımı grubunda sonuncu olarak pek bir varlık gösteremedi³⁷. Öte yandan 1976 Avrupa Futbol Şampiyonası Elemeleri'nde de Türkiye A Millî Futbol Takımı nispeten başarılı maçlar çıkarmasına ve

35 Edip Öncü, "1971 İzmir Akdeniz Oyunları: Büyük İmtihan", *Spor metre*, C 18, Spor Tarihi Özel Sayısı, Mayıs 2020, s. 11.

36 "Amatör Millî Takımımız 1-0 Mağlup", *Cumhuriyet*, 20.1.1971, s. 7-8; "Games of the XX. Olympiad Football Qualifying Tournament", *RSSSF*, <https://www.rsssf.org/tables/ol1972q.html>, son erişim tarihi: 20.02.2024.

37 "Mediterranean Games 1975 (Alger, Algeria)", *RSSSF*, <https://www.rsssf.org/tables/m/medgames75.html>, son erişim tarihi: 29.02.2024.

zamanın futbol devlerinden Sovyetler Birliği'ni İstanbul'da 1-0 yenmesine rağmen Sovyetler Birliği ve Serbest İrlanda'nın ardından üçüncü oldu ve Şampiyona'ya gidemedi. 1976 Montreal Olimpiyat Oyunları için Asya ve Afrika için üçer ve Amerika ve Avrupa için dörder takımlık kontenjan ayrıldı. Olimpiyatlar için yapılan ön elemeleri bye geçen Türkiye Amatör Millî Futbol Takımı İspanya ve Bulgaristan'ın bulunduğu 3. Grupta sadece bir puan aldı ve elendi³⁸. Olimpiyat oyunları için bundan önceki turnuvalarda olduğu gibi ev sahibi ülke ve bir önceki şampiyon da turnuvaya katılan takım mevcudunu 16'ya taşıyacaktı. Ancak Afrika takımlarının boykotu yüzünden oyunlardaki turnuva 13 takımla yapıldı. Turnuvanın şampiyonu bir önceki şampiyon Polonya'yı finalde 3-1 yenen Demokratik Alman Cumhuriyeti oldu. Bir kez daha bir Doğu Bloğu ülkesi Olimpiyat şampiyonu olmuştu.

1979'da Split (Hırvatistan)'te düzenlenen Akdeniz Oyunları'na katılan Türkiye Olimpik Millî Futbol Takımı sekiz takımın katıldığı turnuvada grubunda Fransa ve Cezayir'in ardında kalarak beşinci oldu. 1980 Avrupa Futbol Şampiyonası Elemeleri'nde Türkiye Federal Almanya, Galler ve Malta'nın yer aldığı grupta F. Almanya'dan bir beraberlik ve Galler'den bir galibiyet alma başarısı gösterdi ve grup ikincisi olarak elendi. 1984 Avrupa Şampiyonası Elemeleri'nde Türkiye A Millî Futbol Takımı beş takımlı grubunda ancak dördüncü olabildi ve elendi. 1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunları için yapılan elemelere katılacağını açıklayan Türkiye daha sonradan elemelere katılmaktan vazgeçti. 1988 Seoul Olimpiyat Oyunları için yapılan Avrupa elemelerinde Türkiye Olimpik Millî Futbol Takımı Sovyetler Birliği, Bulgaristan, İsviçre ve Norveç ile yarıştığı D Grubu'nda aldığı bir galibiyet ve iki beraberlikle sonuncu olmaktan kurtulamadı³⁹.

1991 Atina Akdeniz Oyunları'nda ikinci olan Türkiye Ümit (Olimpik) Millî Takımı Olimpiyatlar için az da olsa umutlanmıştı, ancak işleri kolay değildi⁴⁰. 1992 Barcelona Olimpiyat Oyunları için Avrupa kıtasına yine dört takımlık kota ayrıldı. Bu dört takım 1992 Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası'nda

38 "Amatör Millî Takımımız İspanya Amatör Takımı ile Golsüz Berabere Kaldı", *Cumhuriyet*, 25.3.1976; "Games of the XXI. Olympiad Football Qualifying Tournament", *RSSSF*, <https://www.rsssf.org/tableso/ol1976q.html>, son erişim tarihi: 20.02.2024.

39 "Games of the XXIV. Olympiad Football Qualifying Tournament", *RSSSF*, <https://www.rsssf.org/tableso/ol1988q.html>, son erişim tarihi: 20.02.2024; "Norveç'le Puanları Paylaştık", *Cumhuriyet*, 7.5.1987, s. 14; "Olimpik Takım Yenildi", *Cumhuriyet*, 26.5 1988, s. 14.

40 "Mediterranean Games 1991 (Athina, Greece)", <https://www.rsssf.org/tablesm/medgames91.html>, *RSSSF*, son erişim tarihi: 29.02.2024; "Finalde Yunan Taşkınlığı", *Cumhuriyet*, 13.07.1991, s. 14.

ilk dörde giren takım olarak belirlendi. Bu şampiyonanın elemelerinde Ümit Milliler Polonya, İngiltere ve Serbest İrlanda'nın bulunduğu grupta üçüncü olarak elendi. A Milliler ise aynı ülkelerin A millileriyle çekiştiği 1992 Avrupa Futbol Şampiyonası eleme grubunda sadece bir gol attı ve hiç puan alamadı.⁴¹ Barcelona Olimpiyatları'nda U-21 elemelerinde Türkiye'nin grubunda yer alan Polonya karşısında uzatma dakikalarında attığı golle 3-2'lik üstünlük sağlayan İspanya şampiyon oldu ve çok uzun bir aradan sonra Doğu Bloğu ülkelerinin olimpiyat şampiyonluklarına koymuş olduğu ambargo sona ermiş oldu⁴².

1993 Akdeniz Oyunları'nda Fatih Terim yönetimindeki Olimpik Millilerimiz finalde Cezayir'i 2-0 yenerek şampiyon oldular. Bu başarı Türk futbolu için büyük bir katalizör oldu ve bu takım Türk futbolunun altın jenerasyonu olacaktı⁴³ 1996 Atlanta Olimpiyat Oyunları'ndaki futbol turnuvası için Avrupa kıtasına bu sefer beş takımlık kota ayrıldı. Avrupa takımlarını belirlemek için 1996 UEFA Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası dereceleri kullanılacaktı. Bu şampiyonanın elemelerinde Ümit Milliler bulundukları beş takımlık 3. Grup'ta başarılı sayılabilecek sonuçlar aldılar fakat 14 puanla grubu üçüncü tamamladılar ve elendiler⁴⁴. Öte yandan A Milliler de büyük bir başarıya imza atarak Türkiye'yi tarihinde ilk kez Avrupa Futbol Şampiyonası'na taşıdılar. Turnuvada gruptan çıkamayan A Milli takımın iskeletini Akdeniz Oyunları'nı kazanan takım oluşturmaktaydı. Türkiye Olimpiyatlar'da temsil edilemese de Avrupa'da temsil edilebilmiş; gelecek için umut vermişti. 2000 Sydney Olimpiyat Oyunları'na Avrupa için 2000 Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası sonucunda belirlenecek dört takımlık kota ayrıldı. Şampiyona sonrasında İtalya, Çek Cumhuriyeti, İspanya ve Slovakya Olimpiyatlar'a gitmeye hak kazandı. Türkiye ilk kez katılmayı başardığı sekiz takımlık U-21 Şampiyonası'nda B Grubu'nda İtalya, Slovakya ve İngiltere ile mücadele etti. Grupta hiç puan alamayan Ümit Milliler sonuncu oldu ve böylece Olimpiyat Oyunları'na katılma şansını tepmiş oldu⁴⁵. Türkiye A

41 "Umutlarımız Yeşerdi", *Cumhuriyet*, 13.11.1991, s. 18; "Hadi Bakalım Siftah Olsun", *Cumhuriyet*, 13.11.1991, s. 18.

42 "Olympic Football Tournament 1992", FIFA, <https://www.fifa.com/tournaments/mens/mensolympic/barcelona1992/match-center/10622>, son erişim tarihi: 29.02.2024.

43 "Futbolda Şampiyon Olduk", *Cumhuriyet*, 27.06.1993, s. 14.

44 "Avrupa Şampiyonası Grup Eleme (U21 İzlanda- Türkiye 2-3)", TFF, <https://www.tff.org/Default.aspx?pageID=440&macID=3897>, son erişim tarihi: 23.02.2024.

45 "2000 U-21 Championship Matches", UEFA, <https://www.uefa.com/under21/history/seasons/2000/matches/>; "Türkiye-Slovakya (1-2), Avrupa Şampiyonası Finaalleri Grup

Milli Futbol Takımı ise 2002 Dünya Kupası elemelerinde sonunda şeytanın bacağına kırdı ve Dünya Kupası'na gitmeye hak kazandı. Bu başarıda 32 takımın mücadele edeceği Dünya Kupası için Avrupa kıtasına 14 takımlık kota ayrılmasının büyük payı vardı. Grubunda İsveç'in ardından ikinci olan A Milliler play-offlarda Avusturya'yı her iki maçta da rahatlıkla geçerek Dünya Kupası'na gitti. G.Kore ve Japonya'nın ortak ev sahipliğinde düzenlenen turnuvada ay-yıldızlı milliler hiçbir Avrupa takımı ile karşılaşmadan, G. Kore'yi yenerek üçüncü oldu ve Türk futbol tarihindeki en büyük başarıya imza attı⁴⁶.

2004 Yaz Olimpiyat Oyunları'na Atina ev sahipliği yapacağı için Oyunlar'daki futbol turnuvası için Avrupa kıtasına üç takımlık kota ayrıldı. Bu üç takım 2004 Avrupa U-21 Şampiyonası'nda ilk üç sırayı alan takımlardan oluştu (İtalya, Sırbistan-Karadağ ve Portekiz). Şampiyona için yapılan elemelerde Türkiye 5 takımlık 7. Grup'ta sadece bir beraberlik alarak Portekiz ve İngiltere'nin önünde birinci oldu. Ancak play-off'larda Almanya ile eşleşen Ümit Milliler 0-1 ve 1-1'lik skorlarla şanssız bir şekilde elendi⁴⁷.

2008 Pekin Olimpiyat Oyunları'na katılacak olan olimpiik milli takımlar için Avrupa kıtasına dört takımlık kota ayrıldı ve bu dört takım 2007 Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası'nda ilk dörde kalan takımlar arasından seçildi. Şampiyonanın elemelerinde üç takımlık 13. Grup'ta yer alan Türkiye U-21 Milli Futbol Takımı Galler ve İsrail'le yaptığı iki maçta da berabere kaldı ve İsrail'in ardında kalarak play-off'lara geçemedi. Böylece Ümit Milliler bir kez daha olimpiyatlara gitme fırsatını tepmiş oldu⁴⁸. 2011 Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası elemelerinde Türkiye İsviçre, Gürcistan, Ermenistan, Estonya ve Serbest İrlanda ile 2. Grup'ta yer aldı. Hayli çekişmeli geçen maçlar sonunda Türkiye 10 maçta topladığı 16 puanla 20 puanlı İsviçre'nin ardından ikinci olarak U-21 Futbol Şampiyonası'na gitme fırsatını

Eleme", TFF, <https://tff.org/Default.aspx?pageID=440&macID=4296>; "Türkiye-İngiltere (0-6), Avrupa Şampiyonası Finalleri Grup Eleme", TFF, <https://tff.org/Default.aspx?pageID=440&macID=4302>; "Türkiye-İtalya (1-3), Avrupa Şampiyonası Finalleri Grup Eleme", TFF, <https://tff.org/Default.aspx?pageID=440&macID=4306>, son erişim tarihi: 29.02.2024.

46 "2002 Dünya Kupası Altın Sayfa", TFF, <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=299>, son erişim tarihi; 21.02.2024.

47 "Ümitler Turu Rövanşa Bıraktı", *Cumhuriyet*, 15.11.2003, s. 18; "Ümitler son Dakikada Yıkıldı", *Cumhuriyet*, 19.11.2003, s. 18.

48 "2017 U-21 Championship Qualifying", UEFA, <https://www.uefa.com/under21/history/seasons/2007/groups/>, son erişim tarihi: 22.02.2024.

kazanamadı⁴⁹. 2016 Olimpiyatları elemelerinde Türkiye U-21 Millî Futbol Takımı, Malta'nın hiçbir varlık gösteremediği 7. Grup'ta 8 maçta topladığı 13 puanla İsveç, Yunanistan ve Polonya'nın ardından grubu dördüncü tamamlamıştır. U-21 Millîler eğer son maçlarında 4-3 yenildikleri İsveç'i mağlup edebilselerdi 2015 Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası'na katılacaklar ve belki de şampiyonada yarı finale kalarak olimpiyatlara gitme fırsatını yakalayacaklardı⁵⁰. Türkiye futbolcularıyla olimpiyatlara gidemese de bir Türk futbol hakemi (Cüneyt Çakır) turnuvada düdüğü çaldı ve Türkiye'yi temsil etti⁵¹.

2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları'ndaki erkekler futbol turnuvasına Avrupa'dan katılacak 4 millî takımı belirlemek için 2019 Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası'ndaki dereceler kullanılmıştır. Türkiye elemelerde 6. Grup'ta Belçika ve İsveç'in ardından 10 maçta 17 puanla üçüncü olarak elenmiştir. Sonuçta Türkiye futbolda bir kez daha olimpiyat oyunlarına gitme fırsatını yaratacak olan U-21 Avrupa Şampiyonası'na katılma fırsatını tepmiştir⁵². 2024 Paris Olimpiyat Oyunları'ndaki erkekler futbol turnuvasına yine 16 olimpiy millî takım katılacaktır. Avrupa kıtasının kotası 3'e düşürülmüştür. Ev sahibi Fransa ile bu sayı 4 olacaktır. Avrupa'dan katılacak takımlar için 2023 Avrupa U-21 Futbol Şampiyonası'ndaki dereceler kullanılmış; Türkiye bu şampiyonanın elemelerinde I Grubu'nda grubu domine eden Belçika ve Danimarka'nın ardından 8 maçta 7 puanla üçüncü olup elenmiştir⁵³.

Türkiye Avrupa Erkekler U-21 Futbol Şampiyonası finallerine tarihi boyunca sadece bir kere (2000) katılma başarısını göstermiştir. Bu performans bakıldığında Türkiye'nin Olimpiyat Oyunları'nda futbolda 1960 Roma

49 “2011 U-21 Championship Qualifying Matches, 7.9.2010”; “Köse strike not enough for Turkey”, UEFA, <https://www.uefa.com/under21/match/2000063--turkiye-vs-republic-of-ireland/>, son erişim tarihi: 22.02.2024.

“Ümit Millîler, İrlanda Cumhuriyeti'ni 1-0 yendi”, TFF, <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=284&ftxtID=10768>, son erişim tarihi: 22.02.2024.

50 “2015 U-21 Championship Qualifying”, UEFA, <https://www.uefa.com/under21/history/seasons/2015/groups/>, son erişim tarihi: 22.02.2024.

51 “Olimpiyatlarda 44 Yıl Sonra Türk Hakem”, TRTSPOR, 5.8.2016, <https://www.trthaber.com/haber/sport/olimpiyatlarda-44-yil-sonra-turk-hakem-264653.html>, son erişim tarihi: 20.02.2024.

52 “2019 U-21 Championship Qualifying”, UEFA, <https://www.uefa.com/under21/history/seasons/2019/groups/#grp-2005057>, son erişim tarihi: 22.02.2024.

53 “Ümit Milli Takımımız, Danimarka'ya 3-2 mağlup oldu”, TFF, <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=284&ftxtID=37968#:~:text=%C3%9Cmit%20Milli%20Tak%C4%B1m%C4%B1m%C4%B1z%2C%202023%20UEFA,%ya%203%2D2%20yenildi>, son erişim tarihi: 22.02.2024.

Olimpiyatları'ndan beri neden temsil olanağı bulamadığı apaçık ortaya çıkmaktadır. Öte yandan Türkiye A Millî Futbol Takımı da bu yıllar boyunca inişli çıkışlı bir performans göstermiş ve ne Avrupa Şampiyonası'na ne de Dünya Kupası'na 1990'lı yılların sonlarına kadar katılabilmektedir. Ancak Türkiye'nin önu Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesiyle açılmış; A Milliler 1996'da Avrupa Şampiyonası'na 2002'de üçüncü olacakları Dünya Kupası'na katılma başarısını yakalamışlardır. Genel olarak, Türk futbolunun uluslararası seviyesinin yansması olimpik temsilde de görülmüştür denilebilir.

Olimpiyat Oyunlarında Kadınlar Futbol Turnuvası ve Türkiye

Olimpiyat oyunlarında futbolda kadınlar turnuvası ilk olarak 1996 Atlanta Olimpiyatları'nda düzenlendi. Erkek olimpik millî takımlarının aksine kadın olimpik millî takımları kısıtlama olmaksızın oyunlara katılabilmektedir. Olimpiyat oyunlarına 1996 ve 2000'de 8 takım, 2004'te 10 takım katılmıştır. 2008 Olimpiyatları'yla beraber bu sayı 12'ye çıkarılmıştır. Olimpiyatlar'da kadın futbolda ABD'nin ezici üstünlüğü görülmektedir. 1996'dan beri ABD kadın olimpik millî futbol takımları dört kez şampiyon, bir kez ikinci, bir kez de üçüncü olmuştur. Erkeklerde olduğu üzere kadınlarda da söz sahibi olan Almanya ise bir kez şampiyon ve üç kez üçüncü olmuştur. Türkiye Kadın (Olimpik) Millî Futbol Takımı ise Olimpiyat Oyunları'na hiç katılma olanağı bulamamıştır.

Olimpiyat Oyunları'nda ilk kez boy gösterecek olan kadın futbolu için 1995 FIFA Kadınlar Dünya Kupası sıralaması kullanıldı. Turnuvadaki 12 takım içerisinde ilk sekize giren takımlar olimpiyatlara gitmeye hak kazandı. Dünya Kupası'nın elemelerine Türkiye katılmadı ve 1996 Atlanta olimpiyat Oyunları'na gitme fırsatı olmadı. 1999 FIFA Kadınlar Dünya Kupası çeyrek finalistleri arasında en iyi yedi takım ve ev sahibi Avustralya 2000 Sydney Olimpiyat Oyunları'ndaki kadınlar futbol turnuvasında mücadele etmeye hak kazandı. Dünya Kupası elemelerinde Türkiye beş takımlı grubunda üçüncü oldu ve elendi. Dolayısıyla olimpiyatlara gitme şansı da ortadan kalkmış oldu. 2003 FIFA Kadınlar Dünya Kupası'nda en iyi dereceyi alan iki Avrupa takımı 2004 Atina Olimpiyat Oyunları'na gitmeye hak kazandı. Dünya Kupası elemelerinde Türkiye kötü bir performans göstererek beş takımlı grubunda üç puan ve averajla dördüncü olmuş ve elenmiştir. 2008 Pekin Olimpiyat Oyunları için 2007 FIFA Kadınlar Dünya Kupası performansı kullanıldı ve turnuvadaki en iyi üç Avrupa takımı olimpiyatlara gitmeye hak kazandı. Türkiye Dünya Kupası elemelerine katılmadı. 2012 Londra Olimpiyat Oyunları'na katılacak iki Avrupa kadın millî futbol takımı

2011 FIFA Kadınlar Dünya Kupası'ndaki sıralamadaki en iyi iki Avrupa takımı oldu. Dördüncü torbadan girdiği Dünya Kupası elemelerinde Türkiye grubunda dördüncü oldu ve Dünya Kupası ve Olimpiyatlar şansını yitirdi⁵⁴. 2016 Rio Olimpiyat Oyunları'nda yarışacak Avrupa kadın futbol takımları 2015 FIFA Kadınlar Dünya Kupası'ndaki performans sonucu belirlendi. Beşinci torbadan katıldığı Avrupa elemelerinde Türkiye grubunda dördüncü oldu ve elendi. Dünya Kupası'nda en iyi dereceleri alan iki Avrupa takımı (Şampiyon Almanya ve Fransa) olimpiyatlara gitmeye hak kazandı⁵⁵. 2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları için Avrupa elemelerinde 2019 FIFA Kadınlar Dünya Kupası sıralaması kullanıldı. Dünya Kupası elemelerinden önce Türkiye Kadın Milli Futbol Takımı 54 UEFA ülkesi arasında 32. durumdaydı. Elemelerde Türkiye dört takımlı grubunda Faroe Adaları'nın ardından ikinci olmasına rağmen en iyi ikinciler arasına giremedi ve dolayısıyla olimpiyat yolu da kapandı. Dünya Kupası'nda en iyi dereceyi alan üç Avrupa takımı (Hollanda, İsveç, İngiltere) olimpiyatlara gitmeye hak kazandı⁵⁶. Avrupa'dan 2024 Paris Olimpiyat Oyunları'na katılacak kadın olimpiik milli takımları ise UEFA Milletler Ligi A Ligi finalistlerinden belirlendi. Türkiye kadın milli futbol takımı bu ligin en alt kategorisi olan C Ligi'nden 2023'teki performansıya B Ligi'ne yükselmiştir. Dolayısıyla Olimpiyat elemeleri için mücadele şansı yoktu⁵⁷. Ancak son sezondaki performansıya göz dolduran kadın milliler gelişimlerini sürdürdükleri takdirde bir sonraki olimpiyat oyunları elemeleri için şans bulacaklardır.

Sonuç

Olimpiik camianın en eski üyelerinden biri olan Türkiye'nin modern olimpiyat oyunları tarihinde takım sporu branşlarında herhangi bir başarısı bulunmamaktadır. Futbol dışında ise takım oyunlarında Türkiye sadece basketbolda iki kez (erkekler-1936, 1952) ve voleybolda iki kez (kadınlar 2012 ve 2020) olimpiyatlar oyunlarında boy göstermiştir. Takım oyunlarında sadece

54 "Bayanlar Dünya Kupası Avrupa Elemeleri kurası çekildi.", TFF, <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=829&fxtID=6467>, son erişim tarihi: 27.02.2024.

55 "2015 FIFA Women's World Cup", FIFA, <https://www.fifa.com/fifaplan/en/tournaments/womens/womensworldcup/fifa-womens-world-cup-canada-2015>, son erişim tarihi: 29.02.2024.

56 "2019 FIFA Women's World Cup", FIFA, <https://www.fifa.com/fifaplan/en/tournaments/womens/womensworldcup/fifa-womens-world-cup-france-2019>, son erişim tarihi: 29.02.2024.

57 "UEFA Women's Nations League, Group C2", UEFA, <https://www.uefa.com/womensnationsleague/standings/>, son erişim tarihi: 27.02.2024.

erkekler futbol branşında olimpiyat oyunlarında varlığını belli eden Türkiye 1924, 1928, 1936, 1952 ve 1960 Olimpiyat Oyunları'ndan sonra bir daha oyunlara futbolcu gönderememiştir.

Futbolda Türkiye'nin olimpiyatlar oyunları'nda kayda değer bir başarısı bulunmamaktadır. Katıldığı turnuvalarda hiçbir Avrupa ülkesini alt edemeyen Türk futbolcular üst tura çıktıkları turnuvalarda Milliyetçi Çin (Formoza/Tayvan) ve Hollanda Antillerini yenmiş ve katıldıkları son turnuvada da (1960) Birleşik Arap Cumhuriyeti (Mısır) ile berabere kalmışlardır. Türkiye olimpiyatlarda karşılaştığı bütün Avrupa takımlarına farklı şekilde yenilmiştir. Ancak modern beden eğitimi ve sporda Avrupa ülkelerinin tarihsel ve sosyolojik olarak daha köklü geleneğe sahip oldukları göz önüne alındığında bu pek de şaşırtıcı bir sonuç değildir.

Türkiye'nin olimpiyat oyunlarına futbolda beş kez katılması bir başarı sayılabilirse de bu katılımın devam ettirilememesi yakından incelenmesi ve analiz edilmesi gereken bir olgu olarak önümüzde durmaktadır. Bu araştırmada işaret edildiği üzere Türkiye'de ve dünyada futbolun profesyonelleşmesi ve IO C'nin amatörlük meselesi üzerindeki ısrarı futbolda Türkiye'nin olimpiik temsili üzerinde olumsuz etkide bulunmuştur. 1950'lerden itibaren Türkiye'de futbolun profesyonelleşmesi ve milli profesyonel ligin kurulması amatör Türk futbolunun ve dolayısıyla olimpiik futbolcu havuzunun daralmasının sebeplerindendir. Soğuk Savaş Dönemi'nin başlangıcına denk gelen 1950'ler ve 1960'larda Doğu Bloğu ülkelerinin "Devlet Sporcusu (yani "amatörlüğü kuşkulu" sporcu) takımlarına karşı Türk milli takımlarının baş etmesi zorlaşmıştı. Türkiye'nin değişen spor kültürü ve eğitimi de sistemli ve disiplinli Doğu Bloğu ülkeleri karşısında dezavantajlı duruma düşmüştü. Türkiye'de amatör sporlarda -güreş hariç- bir türlü sistemli ve bilimsel bir gelenek yaratılamıyordu. Bunun yanı sıra 1960'lardan itibaren Türkiye'nin sporda uluslararası müsabakalarda Asya yerine Avrupa federasyonlarına dâhil olması Türkiye'nin uluslararası elemelerde işini zorlaştırmaya başladı. Nitekim, 1960 Olimpiyatları futbol elemelerinden sonra Türkiye futbolda Avrupa takımlarıyla eleme müsabakaları oynamaya başladı ve katıldığı hiçbir gruptan çıkamadı. Profesyonel Türkiye Millî Futbol Takımı da 1990'lara kadar katıldığı elemeleri geçemedi. Türkiye 1954'te katıldığı Dünya Kupası'ndan ancak 48 yıl sonra 2002'de Dünya Kupası'na katılabildi.

1960'lar dünyada dekolonizasyon süreci ile birlikte bağımsız ülke sayısının neredeyse on yıl içinde üç katına çıktığı ve bu yeni bağımsız (veya yarı-bağımsız) ülkelerin kendilerini diplomasi arenasında kabul ettirmeye

başladıkları dönem olması itibarıyla uluslararası spor açısından da milat sayılmaktadır. Keza, bir ülkenin olimpiyat oyunlarında sporcularının yanı sıra bayrağıyla ve milli marşıyla boy göstermesi diplomatik itibar ve uluslararası camiaya kabul edilme açısından olumlu ve olumsuz büyük önem taşımaktadır. Uluslararası camiadaki bu değişim IOC nezdinde de zamanla yansımaları bulmuş ve Olimpik kotalar gelişmiş ülkelerin aleyhine genişlemiştir. 20. yüzyılın başlarında neredeyse tamamen Avrupa takımları arasında oynanan Olimpik futbol turnuvasında Avrupa federasyonunun kotası zamanla üç takıma kadar inmiştir. Türkiye'nin futbol takımı ile en son katıldığı 1960 Roma Olimpiyatları'ndaki futbol turnuvasındaki 16 takımın Türkiye ile birlikte dokuzu Avrupa ülkesiyken bu sayı IOC tarafından 1964'te beşe 1990'larda da dörde indirilmiştir. Soğuk Savaş Dönemi'nde Doğu Bloğu ülkelerinin boykot ettiği 1984 Los Angeles Olimpiyatları hariç (Fransa) bütün Olimpik futbol turnuvalarında Doğu Bloğu ülkeleri şampiyon olurken bu yarı-amatör futbol "Makine" takımlarına karşı Türkiye'nin başarılı olmasını da beklemek hayalcilik olurdu. Soğuk Savaş ertesinde ise UEFA üyelerinin sayısı (yeni bağımsız olan Avrupa devletleri ile birlikte) artarken olimpiyat kotaları diğer kıtalar lehine arttı. Bütün bu uluslararası politik gelişmeler uluslararası sporda kendine yer açmaya çalışan Türkiye'nin önünü tıkayan faktörler oldu.

Türkiye'nin olimpik futbol tarihçesinin incelediği bu çalışmada nicel olay ve olgular nitel değerlendirmelerle birleştirilerek bütüncül bir resim sunulmaya çalışılmıştır. Var olan tarihsel bulgular ve güncel durum ışığında Olimpik futbolda Türkiye'nin temsili için özellikle U-21 ve altı erkek futbol takımlarına daha çok önem verilmesi gereği aciliyet taşımaktadır. Öte yandan, Türkiye'de Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerine ve (Brezilya) nazaran Türkiye'de nispeten yeni bir olgu olan kadın futbolunun da olimpiyatlarda temsili için Japonya ve Çin örnekleri göz önüne alınarak ön plana çıkarılması yerinde bir orta ve uzun vadeli bir strateji olacaktır. Nitekim, 2012 ve 2020 Olimpiyat Oyunları'na katılma başarısını gösteren Türkiye Kadın Voleybol Millî Takımları bu yolda isabetli ve doğru rol model olarak önümüzde durmaktadır. Toplam madalya sayısı olarak az olmasına rağmen takım sporlarındaki olimpik başarı diğer spor branşlarındaki temsil ve başarıların yolunu açacaktır.

Kaynaklar

1. Çevirimiçi Kaynaklar

FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonu) Resmî Web Sitesi.

IO C (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) Resmî Web Sitesi.

Olympedia, “Billy Hunter”, <https://www.olympedia.org/athletes/5000101>, son erişim tarihi: 14.01.2024.

RSSSF (The Rec.Sport.Soccer Statistics Foundation) Web Sitesi.

TFF (Türkiye Futbol Federasyonu) Resmî Web Sitesi.

TMOK (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi) Web Sitesi.

TRTSPOR, “Olimpiyatlarda 44 Yıl Sonra Türk Hakem”, 5.8.2016, <https://www.trthaber.com/haber/spor/olimpiyatlarda-44-yil-sonra-turk-hakem-264653.html>, son erişim tarihi: 20.02.2024.

UEFA (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) Resmî Web Sitesi.

2. Gazete ve Dergiler

Cumhuriyet Gazetesi Arşivi.

Yüce, Mehmet, “Milli Takımın Hocaları”, Tam Saha, S. 133, Aralık 2015, s.103-112.

3. Kitap ve Makaleler

Atabeyoğlu, Cem, *Olimpiyatlarda Türk Sporcuları (Anılar-Olaylar-Rakamlar)*, TMOK Yayınları, İstanbul 2004.

Fişek, Kurthan, *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1985.

Guttmann, Allen, *The Olympics: A History of the Modern Games*, University of Illinois Press, Chicago 1992.

Hergün, Haluk, *Lefter: Futbolun Ordinaryüsü*, NTV Yayınları, İstanbul 2012.

Hiçyılmaz, Ergun, *Sporda Ünlüler Ansiklopedisi*, Ekol Basın Yayın Tanıtım, İstanbul 1986.

İstanbuluoğlu, Altuğ (der.), Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’nin 100 Yılı (TMOK 100 Yılı: 1908-2008), TMOK Yayınları, İstanbul 2008,

Kıvanç, Halit, *Kupaların Kupası Dünya Kupası (1930'dan 2002'ye)*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2002.

Miller, David, *The Official History of the Olympic Games and the IOC (Athens to London 1894-2012)*, Mainstream Publishing, Edinburgh 2012.

Öncü, Edip, "1971 İzmir Akdeniz Oyunları: Büyük İmtihan", *Spormetre*, C 18, Spor Tarihi Özel Sayısı, Mayıs 2020, s. 1-20.

Özdemir, Nuray, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Katıldığı İlk Uluslararası Organizasyon: 1924 Paris Olimpiyatları", *Atatürk Yolu Dergisi*, C 13, S. 51, Ocak 2013,

Perin, Mithat vd., *Tercüman Spor Ansiklopedisi*, C I, Futbol, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1981.

Soley, Şevket, *Spor Yıllığı 1973* (50. Yıl Özel Sayı), Yayınevi Yok, İstanbul 1973.

4. Resmi Olimpiyat Raporları

Comite Olympique Français Les Jeux de la VIII Olympiade: Paris 1924 Rapport Officiel, Libraire de France, Paris 1924.

The XIth Olympic Games: Berlin, 1936 (Official Report) Vol. 2, Wilhelm Limpert, Berlin 1937.

The Games of the XVII Olympiad: Rome 1960 (The Official Report of the Organizing Committee), Vol. 2, Carlo Colombo Publisher, Rome 1963.

The Ninth Olympiad being the Official Report of Olympic Games of 1928 Celebrated at Amsterdam, J. H. De Bussy Ltd., Amsterdam 1928.

The Official Report of the Organising Committee for the Games of the XIV Olympiad (1948), M'Corquodale & Co. Ltd., London 1951.

The Official Report of the Organising Committee for the Games of the XV Olympiad: Helsinki 1952, Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 1955.

The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XVI Olympiad: Melbourne 1956, W.M. Houston, Government Printer, Melbourne 1958.

